

minst är undersökningsresultatet av värde för sjukvårdsplaneringen på det högre planet. Läkare och sjuksköterskor måste avlastas från mindre viktigt arbete, blanketter och pappersexercis, så att de verkligen kan ägna tid åt det, som de är till för: att ta hand om sina patienter.

Joachim Israel har inte uttömmande besvarat alla hithörande frågor, men han har tagit upp en viktig och hittills försummad sida av sjukvårdsplaneringen och hans bok bör inte saknas i någon sjukvårdsadministrators bibliotek. Han är välkommen åter på det arbetsfält, där han nu börjat plöja.

Nils Brage Nordlander

Spädbarnskost och småbarnsmat

R. BERFENSTAM—B. BILLE
Svenska Socialvårdsförbundets skriftserie. 115 sid. Pris. kr. 4: 75.

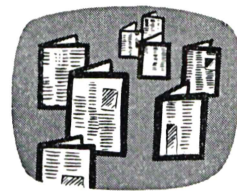
Även om en nybliven mamma regelbundet går till barnvårdscentralen och dess sköterska gör hembesök, så är det ideligen nya funderingar, som dyker upp allteftersom barnet växer. Detta gäller skötseln över huvud taget men alldeles särskilt kosten: När kan jag börja ge saft? Skulle man kanske ge AD-droppar nu? Vilken fabriksprodukt skall jag välja? Man har glömt att fråga och tycker det är förargligt att ringa och besvära. Genom att skaffa sig den av Socialvårdsförbundet utgivna, nyligen omarbetade upplagan av "Kokbok för barnmat" kan man nu få goda råd. "Spädbarnskost och småbarnsmat" är den nya titeln och författare är professor i socialmedicin i Uppsala Ragnar Berfenstam och med. dr Bo Bille i samarbete med fru Siri Kivilinna, hushållslärare, frk. Ingrid Frelin, barnavårdslärlarinna samt frk. Birgitta Melin, chefsbarnmatskonsulent.

Som helhet är boken bra. Innehållet är lättöverskådligt och boken kan utmärkt fungera som upp-

slagsbok, just vad en mamma behöver. Synnerligen bra är att jämförelse göres mellan hemlagad och industriframställd barnmat. Fortfarande finns många mödrar, som tvivlar på om det är helt riktigt att uppföda barnen med burkmat och en och annan yrkesarbetande mamma har kanske t. o. m. samvetsksval för att hon uppföder sitt barn med burkmat. Boken ger klart besked härom. Kalorimässigt är maten likvärdig, men industriprodukterna ger en garanterat jämn och pålitlig sammansättning med tillsats av vitaminer och mineralämnen.

Bokens utförande och uppställning är synnerligen trevliga. Gärna hade man emellertid i denna kokbok velat ha med en matsedel för t. ex. en vecka eller 14 dagar. Hur många kokböcker vi husmödrar än får i händerna, så grubblar vi ändå på vad vi skall ha för mat. En matsedel för hela familjen med barnmatsdelen i dess spår så långt som möjligt skulle ha kompletterat bokens värde, speciellt som flera av recepten är beräknade för 4 personer.

Kerstin Thorvall-Falks teckningar är bedårande som alltid. Något förvånande är dock att ingen av författarna reagerat inför, att omslagsbilden visar en mamma vid spisen rörande i en gryta *med barnet på armen*. Det är väl knappast så tryggt som det ser ut. — Varför ej i stället en tjugis färgbild av en frisk unge intagande en sund och riktig måltid. — Ett påpekande om att man alltid vänder kastrullens handtag inåt kunde också varit på sin plats. Beträffande utrustningslistan får man ju hoppas att en modern mamma inte lyder rådet att använda sig av smörpapper och en gardinring som lock till flaskan utan i stället väljer någon av de i handeln förekommande praktiska flaskorna med skruvlock. I dessa bilburna tider är det nog säkrast om hon inte vill ha vällingen i shoppingväskan i stället.

UR PRESS-DEBATTEN

Befolkningsexplosionen

I dag uppgår världens sammanlagda folkmängd till omkring 3 miljarder, vilket innebär en fördubbling på kort tid. Vid nästa sekelskifte kan den totala befolkningen på jorden beräknas utgöra 7 miljarder. En sådan befolkningsutveckling innebär oöverstigliga problem för bl. a. livsmedelsproduktionen. FN har diskuterat det skandinaviska förslaget i befolkningsfrågan, men den viktigaste paragrafen om tekniskt bistånd för familjeplanering nedröstades med 34 röster för, lika många emot, 32 nedlagda. ²/₃ majoritet hade krävts för att resolutionen skulle antagas. *Sydsvenska Dagbladet* kommenterar:

Till sist ett hjärtligt tack för en instruktiv och välbehövlig bok, vars värde ingalunda skall förringas av en flerbarnsmammas små kommentarer. Recensenten slutar med en önskan att så kvalificerade författare som professor Berfenstam och dr Bille ej stannar vid denna kokbok, utan återkommer med en medicinsk bok ännu mer lämpad att användas i undervisningen av sjuksköterskor, hushållslärare, barnavårdslärlarinnor och ekonomiföreståndarinnor.

Karin Malers

Mycket talar ändå för att motståndet mot födelsekontroll är på väg att brytas och att den tidpunkt närmar sig då den delvis ideologiskt grundade motviljan mot denna utväg kommer att ge vika inför de skrämmande perspektiv som öppnar sig om befolkningsexplosionen inte i tid hejdas genom effektiv internationell samverkan. I denna riktning pekar bl. a. förra veckans omröstning i generalförsamlingens ekonomiska utskott varvid det svenskinspirerade förslaget om s. k. teknisk FN-hjälp till nationella befolkningsproblem antogs med 43 röster mot 14 och 42 nedlagda.

Reformerad hälso- och sjukvård

Den nu framlagda sternerka utredningen, som refereras på annat ställe i denna tidskrift, har föranlett en livlig pressdiskussion. *Stockholms-Tidningen* anser det orimligt att sjukdom och invaliditet skall förorsaka ett produktionsbortfall på omkring 5 miljarder per år och anser att detta väl motiverar ökade utgifter för hälso- och sjukvården utöver de 2,5 miljarder årligen, som nu anslås.

Om vi skall få någon rätsida på problemet blir det nödvändigt att lita till den öppna vården utanför sjukhusen. Den måste utvecklas, få allmänhetens förtroende och bli lika billig för patienten som den slutna vården. Inom ramen för en kort kommentar är det inte möjligt att gå in på det komplex av tänkbara lösningar, som utredningen diskuterar.

Tidningen är också tilltalad av förslaget att överföra den slutna åldringsvården och den sociala hemtjänsten från primärkommuner till landstingen.

Fördelarna med förslaget är uppenbara. Om det förverkligas kan rationell planläggning ske inom ett helt landstingsområde av speciellt sjukvården för de gamla. Det behövs är så trängande att antydde bänkligheter måste vika.

Även *Ny Tid* är tilltalad av detta förslag.

Och nog är det en riktig tanke, när kommittén menar att landsting-

en bör få säga sitt ord vid planeringen av primärkommunernas ålderdomshem, på vilka man tvingas räkna med att under hela 60-talet och kanske en god del av 70-talet platser för långtidssjukvård måste finnas i relativt stor utsträckning.

Kostnadsläget är högt men det måste accepteras såsom priset för en angelägen fortsatt förbättring, säger kommittén. Att den pekat på denna den effektiva sjukvårdens ekonomiska fördelar, när det så allmänt lenteras över dess höga kostnader, tycker vi är värdefullt.

Tidningen Arbetet understryker personalfrågorna och särskilt behovet av kvalificerad personal.

Personal med högre utbildning skall i görligaste mån inskränka sig till att utföra sådant arbete för vilket behövs denna högre utbildning och inte belastas med uppgifter, som personal med enklare utbildning kan utföra lika bra.

Beträffande åldringsvårdens överförande till landstingen ställer sig tidningen däremot tveksam.

Det bär onekligen emot att tänka sig centrala anstalter för åldringsvård, omfattande ett helt landstingsområde eller en avsevärd del av ett sådant, anstalter dit man skulle föra samman åldringar som inte känner varandra, som inte har något gemensamt och som kommer från vitt skilda håll i länet.

I de nya storkommunerna är nog kännedomen de olika åldringarna emellan redan nu så liten att denna synpunkt är helt underordnad. Viktigare är att ej skapa ett nytt anstalts- och asylväsende och att avstånden för besök av anförvanter och vänner ej blir för stora. *Dagens Nyheter* understryker det ökade behovet av långtidplatser, som utredningen dokumenterat.

Varannan sjukhussäng upptas av ett långtidsfall, enligt vad en undersökning i Stockholm visar. En sjundedel av patienterna belägger hälften av platserna, och inom denna sjundedel är de äldre starkt överrepresenterade.

Men även den sociala åldringsvården tenderar att bli överdimensionerad. 1947 räknade man med ett

behov av 163 platser på ålderdomshem på 1.000 personer över 70 år. Numera anser man, med stöd av flera undersökningar, att den riktiga siffran ligger omkring 50. Justeringen beror dels på att den öppna åldringsvården förbättrats, dels på att man numera räknar med att en större del av åldringarna behöver långtidssjukvård, vilken ålderdomshemmen i princip inte kan ge. Proportionen bör enligt sakkunskapen vara 50 platser på ålderdomshemmen mot 55 inom långtidssjukvården. Vilket inte hindrar socialstyrelsen att söka förmå kommunerna att bygga 100 platser på ålderdomshem per 1.000 åldringar.

Slutsatsen blir tillstyrkande av landstingsövertagande av åldringsvården samt en uppmaning till den socialpolitiska kommittén att ge klarsignal för reformen.

Sydsvenska Dagbladet Snällposten betonar särskilt arbetskraftfrågorna. Inrikesministern har i ett interpellationssvar sagt att den snabba utvecklingen har gett oss rika möjligheter att differentiera vården.

Men den utredning, som nu lagts på hans bord, visar att bristerna nog är större än inrikesministern brukar medge. Erinras kan f. ö. att allmänna beredningsutskottets socialdemokratiska ordförande, fru Nancy Eriksson — själv en gång sjuksköterska — gjort ett utomordentligt skarpt angrepp på vår kronikervård.

År 1965 väntas vi ha cirka 21.000 platser för långsjukvård. Men läkarprognosutredningen beräknar att det 1970 behövs icke mindre än 40.000 vårdplatser. Medan man 1960—65 planerar att skaffa 971 platser i medeltal per år skulle vi för åren 1965—70 behöva skaffa mera än 3.600 platser per år. Det behövs oerhörda kraftanstängningar för att klara en sådan utbyggnad, och ändå blir antalet vårdplatser antagligen långt ifrån tillgodosett.

Tidningens slutsats blir att man tvingas laborera med nödlösningar och att framtidsbilden ingalunda ter sig ljus eller ger förhoppningar om att skamfläckarna på välfärden snart skall vara borta.

Studiespär?

Universitetsutredningens prognos har helt slagit slint. Man räknade med ett totalantal studerande vid universitet och högskolor på 55.000 år 1970, men siffran ser nu ut att närma sig 90.000 vid den tidpunkten. Här uppstår många stora problem. *Svenska Dagbladet* anför i ledare:

Redan nu har vårt högre utbildningsväsen en stark slagsida. Tillströmningen till de s.k. spärrade utbildningsvägarna — fackhögskolor samt medicinsk utbildning — understiger vida rekryteringen till de fria fakulteterna, där inträde ges alla som har godkända studentbetyg. Olägenheterna med detta är redan i dagens läge uppenbara. Det råder brist på utbildad arbetskraft på samtliga de områden dit de spärrade linjerna leder — läkare, tandläkare, tekniker, ekonomer etc. — och spärrsystemet tenderar att permanenta bristen, trots de ansträngningar som har gjorts att bredda studievägarna just på dessa områden. Men därtill riskerar yrkesvalet att snedvridas; om en sektor av utbildningsväsendet är fri, en annan kontrollerad, är den enskilde i själva verket inte mer än till hälft-

ten fri i valet av levnadsbana. Många som skulle önskat sig utbildning vid fackhögskola tvingas över på de fria vägarna, inte till följd av eget beslut utan på grund av poängnivån i studentbetyget.

Prognosen nu räknar med att man 1970 skall kunna bereda 5.000 platser vid de spärrade linjerna medan de fria linjerna måste ta emot 12.000, dvs. dubbelt så många som universitetsutredningen räknade med. I denna situation måste de spärrade utbildningslinjerna breddas.

Det förvånar att arbetsgruppen i departementet inte mera energiskt tar itu med de möjligheter, som härvidlag kan skapas. I allmänna ordalag talas om statsfinansiella eller realekonomiska hinder. Men här står alltför mycket på spel för att sådana hinder utan vidare skall accepteras som oöverkomliga.

Statsmakterna tycks ha en oförbättrligt dålig hand med personalfrågor. På en mängd olika håll, inte minst inom vårddyrkena, kännetecknas situationerna av brist på kvalificerad personal samtidigt som

många flera söker sig till utbildningsanstalterna än som kan beredas plats. Bland andra har SACO och Läkarförbundet i många år påpekat bristen på prognosinstitut för den kvalificerade arbetskraften. Detta gör sig gällande nu med större styrka än någonsin. *Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning* påpekar att det finns ett enormt behov av kvalificerad arbetskraft inom u-länderna.

Hr Edenman skulle kanske ha ett visst utbyte av att studera sina partifränders tankegångar i tidskriften *Tiden*. Om vi inom rimlig tid skall kunna förverkliga målsättningen en procent av den hastigt växande nationalinkomsten till u-landshjälpen, skriver ledarförfattaren, och göra det främst i form av utbildning av svenska experter och lärare, behöver vi aldrig tänka på att inrätta några arbetsmarknadsspärrar i utbildningsväsendet. Det kommer att ta sin tid innan svenska politiker drar de rimliga konsekvenserna av att den kvalificerade arbetskraften i nästa generation i stor utsträckning får världen som arbetsfält. De berörda organisationerna kommer antagligen aldrig att göra det.

SOCIALMEDICINSK TIDSKRIFT

Redaktion, expedition: Villagatan 5, Stockholm Ö.
Tel. 23 00 50 (växel). Postgiro 11 79.

Annonsavdelning: Red. Nils Byttner, Strandliden 60,
Vällingby. Tel. 38 52 99.

Redaktör och ansvarig utgivare: Dr Erik Husmark.

Redaktionssekreterare: Överläkare Nils Brage Nordlander.

Prenumerationspris: helår kr. 20:—, halvår kr. 10:—. Studentprenumeration: helår kr. 10:—. Lösnummer kr. 2:50.

Tidskriften utkommer med 10 nummer per år (1 per mån. utom juli och aug.).

Återgivande helt eller delvis av originalartiklar ur SMT utan angivande av källan förbjudes.

ANNONSPRISER:

Omslagets andra och fjärde sida Kr. 350:—
Helsida „ 300:—

Halvsida Kr. 175:—
Kvartsida „ 90:—
mm-pris 90 öre pr enkel spalt

Spalthöjd 210 mm
Spaltbredd 70 mm
Sidans bredd 150 mm
(2 spalter)